

Burhan Asaf Belge (1899-1967)

Cumhuriyet dönemi önde gelen gazetecilerinden.

Burhan Asaf Belge 1899'da Şam'da dünyaya gelmiştir. Zengin ve eğitimli bir aile içinde Osmanlı gelenekleri ile büyümüştür. Büyük babası Esat Efendi, Meşrutiyet dönemlerinin önde gelen aydınlarından ve gazetecilerinden biridir. Belge'nin babası Mehmet Asaf Bey ise iyi eğitim almış bir isimdi. Mehmet Asaf Bey, Mülkiye Mektebini tamamladıktan sonra öğretmenlik, kaymakamlık ve mutasarrıflık görevlerinde bulunmuştur. Burhan Asaf, babasının kaymakamlık görevinde bulunduğu Suriye Yafa'da bir Fransız ilkokulunda eğitim öğretime başlamıştır. Babası 1908'de Cebel-i Bereket mutasarrıflığına görevlendirilince Burhan Asaf, İstanbul Kadıköy'deki Menbâül-İrfân adlı okulda ilköğrenimini tamamlamıştır.

1908-1909 Eğitim-Öğretim Yılı'nda St. Joseph Lisesinde başladığı öğrenimine 1913 yılına kadar devam etmiştir. Lise eğitiminde oldukça başarılı olan Burhan Asaf, iki dönem üst üste onur öğrencisi belgesi almıştır. Birinci Dünya Savaşı esnasında gerginleşen diplomatik ortam, Osmanlı Devleti'ndeki yabancı okulları da etkilemiş ve bu okullar kapatılmıştır. Dolayısıyla öğrenciler İstanbul'daki diğer okullara gönderilmiştir. İşte bu ortamda Burhan Asaf da [Galatasaray Lisesine](#) gidecektir.

Türk düşünce hayatının önemli isimleri, bu lisede Burhan Asaf'ın fikri hayatını şekillendirmiştir. Babasının bürokrasideki görevi sebebiyle Galatasaray'daki eğitimini yarıda bırakmak zorunda kalan Burhan Asaf, Lübnan'a gitmiş, burada Beyrut Amerikan Kolejinde eğitimine devam etmiştir. Osmanlı-Alman dostluğunun etkisi ile Dr. Ernest Jackh'ın önerisi ile Türk-Alman Dostluk Derneği kurulmuştur. 1916'da Osmanlı tebaasından Türk öğrenciler, eğitim durumlarına göre Almanya'nın çeşitli kentlerine gönderilmiş ve ilk etapta 250 öğrenci yollanmıştır. Zira Burhan Asaf da 17 yaşında iken bu çerçevede Almanya'nın Berlin şehrine gitmiştir. Berlin'den eğitim için Kassel şehrine gönderilmiş, liseyi 1917 yılında tamamlamıştır.

Burhan Asaf Belge, lise eğitiminden sonra Karlsruhe şehrine üniversite eğitimi için gelecektir. Burada mimarlığı seçmiştir. Fakat 1918 yılında Birinci Dünya Savaşı bitince savaşı kaybeden Almanya'da büyük bir ekonomik kriz ve kargaşa baş göstermiştir. Aynı dönemde savaşı kaybeden Osmanlı'da da şartlar bir hayli zorlaşmıştı. Burhan Asaf, her ne kadar Türk-Alman Dostluk Derneğinin etkisi ile Almanya'ya gelmişse de burslu öğrenci değildi. Dolayısıyla Almanya'da ekonomik zorluklar yaşamaya başlayacaktı.

Birinci Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından Osmanlı'da beklenmedik bir gelişme yaşanmıştır. Bu beklenmedik gelişme Sadrazam Ahmet İzzet Paşa kabinesinin ilk icraatlarından biri olan Almanya'da bulunan çok sayıda Türk öğrencinin yurda dönmesi doğrultusundaki kararıydı. Gülcemal Vapuru Hamburg'a giderek çok sayıda öğrenciyi alıp İstanbul'a dönmüştür. Burhan Asaf da geri dönenler arasındadır.

1919'da tekrar Almanya'ya geri dönerek Karlsruhe'de eğitimine devam etmiştir. Karlsruhe'den Münih'e geçen Burhan Asaf, Rosa Lüksemburg'un başını çektiği "Spartakist Hareketi" olarak da adlandırılan sosyalist düşüncenin tesirinde kalacaktır. Hatta Berlin'de bulunan bir grup Türk öğrenci -başını Vedat Nedim Tör'ün çektiği- Spartakist Hareketi'ne destek vereceklerdir. Bu grup burada *Kurtuluş* adında bir dergi çıkararak sosyalist hareketin aktif mücadelesini verecektir.

[Galatasaray Lisesinden](#) tanıştığı Vedat Nedim Tör ile Berlin'de defalarca buluşacak olan Asaf, Sosyalizmin

yoğun tesirinde kalacaktır. Öyle ki, Türkiye'ye döndüğü zaman içinde yer alacağı *Aydınlık* dergisi çevresi ile ilişkilerinin temellerini de bu vesile ile atacaktır.

Burhan Asaf, Almanya'daki eğitim hayatını 1922'de tamamlamış ve 1923'ün ilk aylarında İstanbul'daki ailesinin yanına kesin dönüş yapmıştır. Ancak Almanya'ya eğitim için geri dönme hayalleri her zaman devam edecektir. Zira onun öncelikle para biriktirerek siyasi bilimler alanında doktora yapma planları vardı.

1923'te Almanya'dan Türkiye'ye döndükten sonra Eskişehir'deki Devlet Demiryolları bürosunda tercüman olarak çalışmaya başlar. Fakat beklediği kariyer bu değildi. Belli ki sıkılmıştı. Bu durumu kardeşi Leman'a her defasında şikâyet edecektir. Aynı yıl Devlet Demiryollarındaki görevinden ayrılıp [Anadolu Ajansı](#)'nın Bükreş muhabiri olarak kısa bir süre Romanya'da kalacaktır.

Burhan Asaf'ın kariyerini etkileyecek gelişme tam da bu zamanlarda meydana gelecektir. Ünlü şair Ahmet Haşim, Burhan Asaf'ı Atatürk'e en yakın isimlerden biri olan Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile tanıştıracaktır. Daha da ilginç Burhan Asaf'ın kız kardeşi Leman ile Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun evliliği gerçekleşecektir. İşte bu gelişme Yakup Kadri ile hayatlarının sonuna dek bitmeyecek bir yakınlık ve dostluğu başlatmıştır. Karaosmanoğlu'nun tabiri ile "... Goethe Almanya'sı kültüründen bir ışık taşıdığını pekala görüyordum..." dediği Burhan Asaf'ın kariyeri de bir nevi şekillenmeye başlayacaktı. Yeni rejimin lideri Atatürk'ün yanı başındaki az sayıda aydından biri ile yaşadığı bu yakınlık, bundan sonraki süreçte Burhan Asaf'ın hayatını derinden etkileyecektir.

1923 yılı Türkiye'sinde siyasal ve toplumsal ortam bir hayli hareketliydi. Mustafa Kemal Paşa'nın öncülüğünde Kurtuluş Savaşı'nın silahlı mücadelesinden galip gelmiş olan TBMM, mücadeleyi diplomatik safhaya taşımıştı. Bu arada Lozan Görüşmeleri esnasında radikal bir kararla Saltanat kaldırılmış ve TBMM'deki en etkili grup olan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Gurubu içersinde görüş ayrılıkları iyice belirgin hale gelmişti.

Lozan Görüşmeleri esnasında bu görüş ayrılığının meclis çalışmalarını sekteye uğratacağının farkında olan Atatürk, görüşmelere ara verildiği esnada 1 Nisan 1923'te erken seçim kararı almıştır. Seçim sonucu Atatürk'ün istediği gibi olur ve 2.TBMM daha homojen bir yapıya kavuşur.

Türkiye'deki bu gelişmeleri aydınlar, gazeteciler kendi perspektiflerinden analiz ederler. Burhan Asaf, 1924 yılında Vedat Nedim Tör, Şevket Süreyya Aydemir, Nazım Hikmet, Şefik Hüsnü gibi etkili kalemlerin bulunduğu *Aydınlık* dergisinde yazmaya başlayacaktır. Lakin 1925 Şubat ayında Şeyh Sait İsyanı'nın patlak vermesi ve ardından Takriri Sükûn Kanunu ile sıkıyönetim uygulamasının başlaması Türkiye'de havayı değiştirecektir. Bu bağlamda ilk çok partili hayata geçiş denemesi olan [Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası](#) kapatılmış, *Aydınlık* dergisinin de içinde bulunduğu bir çok dergi yasaklanmış ve sansüre uğramıştır.

Bütün bu gelişmeler Cumhuriyet'in ilk kuşak solcu aydınlarını belirleyici oranda etkilemiş ve pek çoğu 1926'dan itibaren birer birer yeni kurulan rejimin saflarına katılarak birikimlerini ve fikirlerini [Kemalizm](#)'in inşası yolunda kullanmaya karar vermişlerdir.

Burhan Asaf Belge'nin 1960 yılına kadar devam edecek olan entelektüel hayatı, ilk yazılarını kaleme aldığı *Aydınlık* dergisi dönemi içinde başlamış ve biçimlenmiştir. Genel olarak bakıldığında *Aydınlık* çevresinin mücadelesini ve seyrini belirleyen unsur, Millî Mücadele ve bu bağlamda yaşanan Türkiye-Sovyet ilişkileridir. Zira Atatürk'ün başkomutanlığında Kurtuluş Savaşı'nda Yunanlıların kesin olarak mağlup edildiği 1922 Büyük Taarruz'dan sonra *Aydınlık* grubu, bu başarıyı büyük bir coşku ile karşılayıp, antiemperyalist söylemler eşliğinde Atatürk'ü

desteklemişlerdir.

Türkiye'deki işçi ve köylü sınıfının desteklenmesi gerektiği tezi üzerine yoğunlaşan *Aydınlık*, 1923 İzmir İktisat Kongresi'ne büyük ilgi göstermiştir. Hatta kongreye gidecek işçi ve köylü delegelere yönelik, derginin sayfalarında bir nevi yol gösterici yazılar kaleme alınmıştır. Meclisteki ikinci grubunun faaliyetleri ve seçim kararının alınması *Aydınlık* dergisinde sert yazıların kaleme alınmasına sebep olmuştur. Bunun üzerine komünistlere yönelik kapsamlı soruşturmalar başlatılmıştır.

1923 yılında Cumhuriyet'in ilanına *Aydınlık* dergisi, tam olarak nasıl bir tepki vereceğini belirleyememişti. Nitekim Atatürk'ün kurduğu yeni rejim ve izlediği siyaset tam arzuladıkları ortamı yaratmamıştır. Daha da ilginç olan durum ise şudur. *Aydınlık*, Cumhuriyet'in ilanından sonraki kasım ayı sayısında sadece Rus İhtilali'nden bahsetmiş ve Cumhuriyet'in ilanını neredeyse görmezden gelmiştir.

1924'te *Aydınlık* dergisi Marksist kuramlar üzerinden Leninizm propagandası yapmaya başlayacaktır. O kadar ki 1924 yılının Şubat ayı sayısı Lenin'e tahsis edilmişti. Bu nedenle dergi Mayıs ayına kadar yayımlanmamıştır. Aslında Cumhuriyet'in ilanından sonra Atatürk'ün Komünist sol hareketlere bakışı yerine oturmuş, çok sayıda soruşturma ve tutuklamalar yapılmıştır.

Burhan Asaf, *Aydınlık*'ta Aralık 1924 tarihinden itibaren yazılarında proletarya bağlamında değerlendirmeler yapacaktır. İlginçtir ki Asaf Belge, Türkiye'deki işçi sınıfına dair yazılar yerine küresel ölçekte değerlendirmelerde bulunmuştu. Türkiye'yi ilgilendiren meselelere değindiğinde ise ironik bir dil kullanarak eleştiri yapacaktır. "Köylü efendimizdir." vurgusu ile kapalı üslupta değerlendirmeler yapar. Asaf Belge'nin dikkat çekici yazılarından birisi de CHF ve Terakkiperver Halk Fırkalarının işçilere dair kanun düzenlemesine getirdiği eleştiridir. Ona göre Terakkiperver bu konuda bir nevi işgüzarlık yapmaktadır.

Burhan Asaf, 1925'te *Aydınlık* dergisinde kaleme aldığı son yazısında kendine has bir edebî dil ve biçim kullanmayı tercih edecektir. Zira hem siyaset üzerine eleştirileri hem de küresel bazda fikirlerinde bu üslubu görüyoruz. Ülkede sol bir devrimi arzulayan Burhan Asaf'ın düşünce yapısında materyalist görüşlerin egemen olduğu ziyadesi ile dikkat çekicidir.

Takriri Sükûn Kanunu çerçevesinde *Aydınlık* grubundan birçok isim kovuşturma geçirmiş veya tutuklanmıştır. Fakat Burhan Asaf 1925 tutuklamalarında herhangi bir soruşturmaya maruz kalmamıştır.

Aydınlık ile ilgili bu tutuklamalar neticesinde Burhan Asaf, eniştesi Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun etkisi ile İstanbul'dan ayrılıp Ankara'ya gelecektir. Ankara'da bir gün Yakup Kadri'nin evinde Atatürk ile yaptıkları uzun bir sohbetin ardından Burhan Asaf, bilgi ve görgüsü ile âdeta göze girmiş ve en önemlisi de Yakup Kadri Karaosmanoğlu ile birlikte Çankaya'da Atatürk'ün sofrasına davet edilmiştir.

Gelinen noktada Yakup Kadri'nin aracılığı işe yaramış ve Burhan Asaf, Hariciye Nezaretinde çalışmaya başlamıştır. Fakat 1927 yılında komünist tutuklamaları neticesinde gözaltına alınır. Bu gelişme üzerine Falih Rıfkı Atay, Atatürk'e "Paşam, Burhan Asaf'ı İstiklal Mahkemesi'ne götürüyorlarmış." deyince Atatürk, Burhan Asaf'ın hemen Çankaya Köşkü'ne getirilmesini emretmiştir.

Köşkteki yazı odasına alınan Burhan Asaf ile Atatürk'ün yaptığı görüşme, dört saate yakın devam eder. Bu görüşmenin odağını Burhan Asaf'ın *Aydınlık* dergisi çevresindeki ilişkileri teşkil eder. Atatürk, ona bu dergideki şahısları nereden

tanıdığını ve bu dergide ne gibi yazılar yazdığını sorar. Burhan Asaf, Vedat Nedim Tör ile Galatasaray Mektebinde, Nazım Hikmet ile de Karaköy'de başlayan arkadaşlıklarını ayrıntılı olarak anlatır ve onlarla zaman zaman yazıştıklarını belirtir. Kendisinin Almanya'da öğrenci olması sebebiyle bu dergiye birkaç sayı hariç sürekli yazı yazmadığını, fakat ısrar üzerine Maksim Gorki'nin, Lenin'in hayatıyla ilgili bir eserini tercüme ettiğini anlatır. Daha sonra görüşme, Sovyet Devrimi'nin Avrupa'daki etkileri, Almanya'daki politik gelişmeler gibi konulara kayar.

Bu görüşmeden memnun kalan Atatürk, Burhan Asaf'a "... şimdi kalk git... yastığı başının altına al ve müsterih olarak uyu... Seni gelip almaları için, önce beni ikna etmeliler..." der. Bu arada bir de tavsiyede bulunmayı ihmal etmez "... istikbalde başına böyle şey gelirse, hikâyeni en başından yeniden anlatma, zira hiç kimse seni benim gibi dinlemez ..."

Bu konuşmadan sonra Burhan Asaf, *Aydınlık*'tan ve eski dönemdeki solculuktan kesin kopmuştur. Daha da ilginç ise Şevket Süreyya Aydemir başta olmak üzere birçok solcu aydın Kemalist rejime geçiş yapacaklardır. Aslında Atatürk bu entelektüel solcuları bir kenara itmek yerine, onların komünizm enternasyonalizminden yana iddialarından vazgeçmek şartı ile milliyetçi reform hareketini desteklemelerini sağlamıştır. Elbette Atatürk'ün öngörüsü doğru çıktı. Zira bu solcu aydınlar, Cumhuriyet rejiminde milliyetçi reformlarla toplumun dönüştürülmesinde katkıda bulunmuşlardır.

Burhan Asaf, Atatürk'e en yakın iki dostu Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Falih Rıfkı Atay'ın katkıları ile 1928 yılında dönemin en muteber gazetesi, rejimin resmî yayın organı *Hâkimiyet-i Milliye*'de köşe yazarı olacaktır. Artık entelektüel kimliğini ve kalemini rejime hizmet etme yolunda kullanacaktır. Kısa süre sonra da diğer sol entelektüeller aynı yolda ilerleyecektir.

Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde yazmaya başlayan Burhan Asaf, güçlü kalemi ile Atatürk inkılaplarının en önemli savunucusu olacaktır. O yıllarda inkılâp hareketlerinin en çok tartışılan meselesi Harf İnkılabı'dır. Asaf, "Atatürk, milletin kıymetlerini sevk ederek, beş asırlık bir mesafeyi milletine beş senede aldırmişti." diyerek bu süreci çok iyi analiz edecektir. Ona göre, bu geçimsizlik psikolojisinde aydına düşen görev, yaşanan dönüşümü hem anlatmak hem de değişimin boyutlarını genişleterek alabildiğince kök salmasını sağlamaktır. Halk, yaşananların tam olarak farkında olmayabilirdi; ama aydın, bilgisi ile öncülük edip rehberlik yapmalıydı. "Halk hakkında ve onun için yazmak, gazetecinin vicdanında hakla vazifenin karıştığı noktadır. Halk hükûmeti ile idare edilen memleketlerde, bizde halkın dili olmak kadar tatlı bir şey olamaz. Kimse kızmasın, yazdıklarımız hep onun hakkında ve onun içindir."

Burhan Asaf'ın perspektifinde inkılaplarda Avrupa ve onun öncesinden beslenen Batılılaşma düşüncesi, tıpkı dönemin aydınlarının genelinde olduğu gibi yol gösterici ana kaynak olmuştur. Onun yazılarında Avrupa medeniyetine atıfta bulunmak en önemli bakış açısıdır. Avrupa'nın bakış açısı, giyim kuşamı, dili yeni rejimin temel düsturlarındandı. Özellikle Burhan Asaf'ın dil meselesinde bu bakış açısı yoğunlaşmıştır. Harf İnkılabı, Kemalist inkılaplar içinde doğrudan milliyetçiliği somutlaştıran ilk büyük reformdu. Şapka, eğitim, Medeni Kanun gibi önceki inkılaplarla kıyaslandığında, milliyetçilik noktasında Harf İnkılabı'nın önemi fark edilmektedir.

Burhan Asaf'a göre "... Yeni yazıyı kabul eden Türk inkılâbı, takvim, ilan, mağaza levhası gibi halkın gözü önünde durmaya mahsus her türlü yazılarda Türkçe'nden başka herhangi bir Frenk lisanının bile suiistimaline müsaade etmemelidir. Kaldı ki Rumca, Ermenice, Yahudice gibi Galata kaldırımlarının karışık lehçesine müsaade edilsin."

Cumhuriyet döneminde *Kadro* dergisi Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Şevket Süreyya Aydemir, Vedat Nedim Tör, İsmail Hüsrev, Burhan Asaf gibi önemli entelektüellerden oluşmuştu.

Atatürk döneminde rejimin sesi konumundaki *Kadro* dergisinin ilk sayısı Ocak 1932'de yayımlandı. 1930 tarihinde

entelektüel bir aydın hareketi olarak şekillenmeye başlayan *Kadro* dergisinin yayın hayatına girmesinde dönemin şartları etkili olmuştur. Bunlardan birincisi 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin de tetiklediği çok partili hayata geçiş için [Serbest Cumhuriyet Fırkası](#)nın kurulması olmuştur. Yeni kurulan bu fırkanın liberal ekonomiyi savunan politikalarına karşı CHP'nin ekonomide uyguladığı devletçi politikalar belirginleşmeye başlamıştır. İşte bu noktada *Kadro* dergisi yazarları devletçi bir çizgide ekonomi modelini yazılarında işleyeceklerdir.

İkinci gerekçe ise [Serbest Cumhuriyet Fırkası](#)nın kapatılmasının ardından Atatürk'ün uzun soluklu yurt gezilerine çıkması rejimin kendisine yeni bir çıkış yolu bulmak ve sistem arayışına hız vermektir. Zira ülkedeki mevcut sosyal ve ekonomik tıkanmışlığın aşılabilmesi, hal çareleri üretilebilmesi için Atatürk bizzat mevcut durumu yerinde görmek istemiştir.

Serbest Fırka olayı açıkça göstermiştir ki, ülkede ekonomik buhran ve derin yoksulluktan kaynaklı huzursuzluk ve şikâyetlerin yanı sıra, 1923'ten beri hızla gerçekleştirilen reformlar aslında geniş halk tabakalarına ulaşamamış ve inkılaplar henüz kökleşecek düzeyde yerleşiklik kazanamamıştı. Bütün bu gerçekler karşısında, rejime yeni bir yön ve biçim vererek onun ümit edilen şekilde geleceğe doğru yürüyebilmesi için hemen harekete geçilmesi düşüncesi ağırlık kazandı. Atatürk bu maksatla yanına birçok gazeteci, milletvekili ve bürokrat alarak sorunun boyutlarını izlemek üzere uzun yurt seyahatlerine başladığında, ülkenin bundan böyle nasıl bir sürece gireceğine dair bir tür belirsizlik ve arayış havası vardı. Nitekim bu atmosfer *Kadro* dergisi için kaçırılmaması gereken bir fırsattı.

24 Nisan 1931'de Atatürk döneminde erken genel seçim yapılarak meclis yenilenmiş, hemen ardından CHF'nin Üçüncü Büyük Kongresi toplanmıştı. Kongrede kabul edilen yeni CHF Programı'nda partinin ana vasıfları başlığı altında Altıok ile simgelenen ilkeler sıralanmıştır. Bunlardan birisi de devletçilik ilkesi olmuştur.

Burhan Asaf entelektüel fikirleri ile *Kadro*'nun temel yaklaşımlarını ilk önce izah eden yazardı. Onun ilk olarak temas etme gereği duyduğu konu, rejimin yeniden yapılandırılması arayışlarıydı. Asaf'a göre Türk inkılâbının faşizm ve komünizmden farklı bir mesele olduğu idi. Zira o bu durumu daha net olarak şu şekilde izah edecektir:

“Türkiye bugün, inkılâbın ideolojisini yapmak üzere bulunuyor. Bu inkılâp, ne İtalyanların faşizmi ne de Rusların komünizmidir. Türk inkılâbı, buhrandan kurtulamayan emperyalizmin bu didişme anlarında müstakil ve hür bir millet mefhumunun bütün içtimai, iktisadi ve siyasi prensipleriyle cihana ilanıdır”

Burhan Asaf'a göre Türk devletçiliği yani Türk inkılabı, bütün geri kalmış ve müstemleleştirilmiş milletlere, bağımsız olma ve bağımsız kalmanın yollarını gösterecektir. Dolayısı ile Türk devletçiliği ve inkılabı, tarihte ilk defa ortaya çıkan hem millî hem evrensel bir hadisedir.

Konjonktürdeki *Kadro* Dergisi görüşlerinde ortaya çıkan perspektifleri de bir hayli ilginçtir.

Türkiye bir inkılâp içindedir ve bu inkılap bitmemiştir. İnkılâbın ideolojisi yapılmalı, derinleştirilmeli ve bir teoriye kavuşturulmalıdır. Bu ideolojinin en genel adı millî kurtuluş hareketidir. Bu ancak Atatürk'ün liderliğinde aydın bir grup eliyle gerçekleştirilebilir. Türk inkılâbı aynı zamanda orijinal ve benzersizdir. Çünkü emperyalizme karşı verilen ve kazanılan ilk millî mücadeledir. Bundan dolayı diğer ezilen milletlere öncülük teşkil edebilme kabiliyetine sahiptir

Parlamentarimiz ve demokrasi mefhumları, 19. yüzyılda miadını doldurmuş ideolojiler ve sistemlerdir. Bu nedenle Türk inkılâbına kaynaklık teşkil edemezler. Fransız ihtilali'nden beslenen bu kavramlar, 1.Dünya Savaşı ile beraber geçerliliklerini yitirmişler ve yeni dönem başlamıştır. Öte yandan dünya savaşı, liberalizmin sonunu işaret etmiş ve

Türk inkılâbı, bu yıkılan nizamın yerine kurulmuş olan yeni sistemin en mükemmel tecessümüdür. Böyle bir sistemin yürüyebilmesi, toplumsal dayanışma ile mümkündür. O nedenle Türkiye’de bir sınıf çatışması yoktur ve olmayacaktır. İnkılâp rejimi otoriter ve disiplincidir; fertten önce millet söz konusudur. Ferdin hürriyeti, toplumun genel hürriyetinden sonra gelir ve ferdin hürriyetinin koşulu, öncelikle tüm milletlerin özgür olmasıdır.

Türk inkılabı her sahada devletçidir ve kalkınmasının tek yolu budur. Devlet sanayileşmeye öncülük etmeli, dış ticareti kendi tekeline almalıdır. Yapılması gereken en önemli girişim bir an önce yüksek tekniğe sahip olmaktır. Devletçilik sisteminin gerçek anlamda uygulanabilmesi için, bir plan dahilinde her alanda uygulanabilmesi gerekmektedir. Bu nedenle ekonomik işler bir plan dahilinde yürütülmeli ve bunun için bir sanayi planı hazırlanmalıdır. Bu çerçevede devletçilik içinde özel sektör olmalıdır ama devletin tespit ettiği alanlarda ve denetimi altında faaliyet göstermelidir.

Türk inkılâbı Batının hayranı ya da taklitçisi değildir. Avrupa’nın hem siyasi hem ekonomik hem de fikri sahalarda fikri üstünlüğünü kabul etmiş olan Tanzimat zihniyeti kökten yanlış bir duruştur. Türk inkılabının Batıdan alacağı sadece ilim ve teknik metodudur.

Burhan Asaf’ın da içinde bulunduğu Kadrocuların inkılâba yönelik yaklaşımlarını Ahmet Ağaoğlu ise şu sözleri ile eleştirecektir:

“Benim gibi birçok Türk vatandaşları da hem Kemalist hem de inkılâpçı oldukları halde, bu mefhumları anlamak hususunda Kadroculardan ayrılıyor. Bu bizim hakkımız değil mi? Hâlbuki Kadrocular, Türk inkılabının mümessili sıfatını takınarak inkılâbın irade ve menfaatini kendi iradelerinde temsil edilmiş gibi gösteriyor ve kendi anlayış tarzlarında temsil edilmiş gibi gösteriyor ve kendi anlayış tarzlarında herkesin tabiiyet etmesini talep etmektedir. Biz bu acayip ruh halini, inkılâbı ta esasından inkâr etmek ve mutlakiyete doğru yol açmak manasında alıyor ve buna karşı gelmeyi ve Türk inkılâbını buna karşı müdafaa etmeyi bir vazife addediyoruz.”

Bir grup aydın hareketi olarak bilinen Kadro hareketinde Burhan Asaf, “Cihan İçinde Türkiye” isimli köşesinde Türkiye’nin özgünlüğü, iktisadın belirleyiciliği, anti-liberalizm, inkılâbın orijinallliği ve temsil yeteneği ile milliyetçilik eksenli yazılar kaleme almıştır. Köşesinde sadece millî siyaset üzerine yazılar kaleme almamış, zaman zaman dünyadaki durumu analiz etmiştir. Konjonktürde Türkiye’nin önemini şu şekilde belirtir:

“Garp bizim istihlak kabiliyetimize bugün her zamanından fazla muhtaçtır. İstihlak edeceğiz fakat ne mamul maddesini ne de hammaddesini istihlak edeceğiz. Ondan yalnız istihsal vesaatini alacağız. Bu görüş Türk inkılâbının görüşü olduğu gibi, aynı zamanda bizim gibi bütün milletlerin gözlerini açacak yeni ve orijinal bir hadisedir.”

Burhan Asaf, Atatürk’ün laikleşme konusunda gerçekleştirdiği en önemli inkılap olan Halifelik konusunda Kadro dergisinde emperyalist devletlere yüklenerek, halifeliği kullanmak suretiyle millî bilincin ve din uyanışının engellenmek istendiğini belirtilecektir. Oysa ona göre Türk inkılâbının gayesi, dünyada ne kadar ümmet varsa, onların millet olma prensiplerini verdiğini ve müdafaa ettiğini, mütaaddi bir iman hamlesi halinde müdafaa etmektir.

İnkılâbın özgünlüğünün altını çizme isteği, Kadro’nun merkezi eğilimlerden biri olduğundan, bu özgünlüğü tanımlama çerçevesi kaçınılmaz biçimde Avrupa’yı eleştirinin odağına çekmekteydi. Nitekim Burhan Asaf, 21.yüzyıl sömürgeciliğin iflâsı ve insanın insana kölelik ettirmesinin bittiği asır olacaktır görüşünü dile getirecektir:

Müstemlekelerle en evvel lazım olan şey, kendilerine göre kafa, yani cihana ve hayata kendilerine en uygun gelecek

şekilde bakmalarıdır. Bunu yaptıkları, yani kendilerine göre bir hayatı telakki tarzını tedvine başladıkları gün, Hakkın yanına zaferi çekmişler demektir.

Kadro dergisinde Burhan Asaf'ın ele aldığı önemli konulardan birisi de faşizm meselesidir. 1930'larda İtalyan Musolloni hareketi, Türkiye'de de yakından takip edilmekte ve pek çok yorum yayınlanmaktadır. [Kemalizm](#) ve faşizm arasındaki ilişkinin niteliği yahut karşılaştırma düzlemi, bu yorumlara zemin olmuştur. Aslında Burhan Asaf İtalya'da gazetelerde Kemalist inkılap ve faşizm benzerliği üzerine makalelerin yayınlanması üzerine bu görüşleri eleştiren yazılar kaleme almıştır.

Nitekim Burhan Asaf Türk inkılâbının sadece bir garplılaşma üzerinde değerlendirilmesine karşı çıkmaktadır. Ona göre bu tanımlama biçimi, bazı Türk aydınlarının da düştüğü hatadır. Türkiye'de garplılaşma yönünde hareketler olmuştur. Ancak bunları inkılabın esas amacı saymak yanlış değerlendirme olacaktır. Oysa taklitçilik devri kapanmıştır ve milli inkılâp, kendi topraklarına has bir orijinal yaratıcılık evresine ulaşmıştır. Belge, iki rejim arasındaki esas farkları şöyle açıklamaktadır:

“Faşizm, yarı kapitalist İtalya'yı kapitalizmin sınıf tezaadından ve tezaadın doğurduğu dahili anarşiden kurtarmak hareketidir. [Kemalizm](#) ise, bir yarı müstemleke olan Osmanlı İmparatorluğu'nun yerine müstakil Türk vatanının bugünkü tarihi şartlara göre ikamesidir. Türk inkılâbı sınıflaşmış bir millet bünyesi ile başladığı için, sınıflaşmayı imkânsız kılacak tedbirleri almakta, ileri ve planlı bir devletçiliği kabul etmektedir. Faşizm dünya savaşı sonrası müstemlekeçileri başlıca şiar edinmeye mecbur kalmış ve bu nedenle içte devletçi dışta da liberal olma tezaadına düşmüştür. [Kemalizm](#) ise müstemlekeçilere karşı bir isyandır ve içte ve dışta devletçidir.”

“Faşizm, yarı kapitalist bir bünyeye sahip olduğundan tam olarak kapitalisttir ve kapitalistleşmemiş bünyelere uygun gelmemektedir. Bu nedenle İspanya'da başarısız olmuş, Almanya'da ise nitelik değiştirmiştir. Oysa [Kemalizm](#) millî kurtuluş hareketlerini henüz gerçekleştirememiş milletler için bir ideal ve ideoloji kaynağı teşkil edecektir.”

Atatürk Dönemi'nde 1932-1935 yılları arası Türk düşünce hayatında farklı bir bakış açısı getiren Kadro dergisi, üç yılın ardından yayın hayatından çekilmiştir. Ekim 1935 sayısında “...arkadaşımız ve imtiyaz sahibimiz Yakup Kadri Bey'in bir ecnebi memlekete hükümetimizi temsilen ayrılması üzerine Kadro, gelecek sayıdan itibaren neşriyatına bir müddet ara verecektir” denilmiştir. Aynı sayıdaki imzasız yazıda ise “ne büyük hadiseler, kendine layık bir ifade vatandaşından mahrum kaldıkları için asıl vakalar gibi unutulup gitmiştir” söyleminin de kullanılmış olması dikkat çekicidir.

Kadro dergisinin kapatıldığı 1932'den itibaren İktisat Vekili Celal Bayar ile birlikte devlet üzerinde özel sermaye çevresinin etkisinin arttığı görülmektedir. Komünistlik tartışmaları da kapatmada etkili olmuştur. Kadri Karaosmanoğlu'na göre en önemli etkenlerden birisi parti içinde Kadro dergisine karşı duyulan rahatsızlıktır. Özellikle CHF'nin etkili isimlerinden Recep Peker ve Ali Naci Küçük, Kadro dergisi aleyhine Çankaya Köşkü'nde sürekli Atatürk'ü doldurmuş ve nihayet onun derginin kapatılmasına ikna etmiştir.

Burhan Asaf'ın entelektüel kişiliği ile büyük katkı sağladığı Kadro, kısa süreli bir hareket olarak kendi döneminde amaçladığı hedeflerine ulaşamamış olsa da, genel olarak bakıldığında onun anlamlı ve etkili bir aydın teşebbüsü olduğunu belirtmek gerekir. Nitekim Türk düşünce hayatında derin etkiler bırakmıştır.

Burhan Asaf Belge Kadro dergisinin kapatılmasından sonra Matbuat Umum Müdürü Baş müşaviri olarak görev yapmıştır. Özellikle Hatay meselesinin çok tartışıldığı bu süreçte bölgeye gidip görev yapmıştır.

Atatürk'ün ölümünden sonra 1938 yılının sonlarına doğru Burhan Asaf Belge, Ulus gazetesinde uzun soluklu bir yazı dizisi yayınlıyacaktır. Hümanizm meselesini **Kemalizm** ve kültür ilişkisi bağlamında ele aldığı bu dizi, o dönem ve sonrasında epeyce ilgi uyandırmıştır.

Millî Şef Dönemi olarak adlandırılan İsmet İnönü Dönemi'nde Burhan Asaf Belge, radyo ile özellikle 2.Dünya Savaşı'nı analiz etmiştir. Bu noktada müttefik kuvvetlerinin politikalarını desteklemiştir. Radyo programlarında Nazizm'e ve Faşizm'e karşı sert bir üslup kullanmıştır.

Çok partili hayata geçildiğinde CHP politikalarını eleştirecek ve Demokrat Parti tarafında yer alacaktır. Demokrat Parti'nin politikalarını savunan Zafer gazetesinde güçlü entelektüel kişiliği ile CHP ile polemiklere girecektir. Demokrat Parti'den milletvekili seçilerek siyasete de giren Burhan Asaf Belge, 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından tutuklanmıştır. Yazıları ve konuşmaları nedeniyle yargılanmıştır. 15 yıl ağırlaştırılmış hapis cezasına çarptırılarak Kayseri Cezaevi'ne gönderilmiştir. Üç yıl aradan sonra Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in çıkardığı afa 27 Ekim 1964 tarihinde serbest bırakılmıştır.

Burhan Asaf Belge, Yassıada'da tutuklu kaldığı yıllarda hastalanmış önce Ankara Numune Hastanesi'nde bir süre tedavi gördükten sonra eşi Marion ile beraber Almanya'nın Bonn kentine gitmiş ve burada küçük bir kasaba olan Bad-Godrrsberg yerleşmişti.

Burhan Asaf Belge 23 Ağustos 1967 tarihinde Almanya'da 68 yaşında kalın bağırsak ve karaciğer kanseri nedeni ile ölmüştür. Mezarı Ankara Karşıyaka mezarlığında bulunmaktadır.

Ahmet Yaşar AKKAYA

KAYNAKÇA

AĞAOĞLU, Ahmet, **Devlet ve Fert**, Sanayi-i Nefise Matbaası, İstanbul 1933

AHMAD,Feroz, **İttihatçılıktan Kemalizme, çeviren Fatmagül Berktaş**, Kaynak Yayınları, İstanbul 1986

AYDEMİR, Şevket Süreyya, **Tek Adam, Mustafa Kemal, Cilt 1-3**, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul 2005

BAŞAR, Ahmet Hamdi, **Meşrutiyet Cumhuriyet ve Tek Parti Dönemi Hatıraları, Murat Koraltürk (derleyen)**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2007

BELGE, Burhan, " Son Orta Oyunundan İki Sahne" , **Aydınlık**, sayı 28,Aralık 1924,s.739

BELGE,Burhan,"Vur Proleter Vur...!", **Aydınlık**, sayı 28, Aralık 1924, s.737

"Burhan Asaf Bey'in Konferansı ve Münakaşalar ", **Hakimiyet-i Milliye**,07.12.1930

BELGE, Burhan, "Esasta Duralım " , **Hakimiyet-i Milliye**, 06.09.1931

BELGE, Burhan, "Hakkında ve İçin " , **Hakimiyet-i Milliye**,30.03.1929

BELGE,Burhan,"İnsan İradesi" ,**Hakimiyet-i Milliye**,17.10.1928

BELGE, Burhan, " Çökmekte Olan Cihan Nizami" **Kadro**, sayı 1,Ocak 1931 ,

BELGE, Burhan , " İnkılabımız ve Hilâfet " **Kadro**, sayı 1 , Ocak 1932

BELGE, Burhan, “ Faşizm ve Türk Milli Kurtuluş Hareketi , **Kadro**, sayı 8, Temmuz 1932

BELGE, Murat, **Bir Hayat**, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul 2007

GENCER, Mustafa , **Jöntürk Modernizmi ve Alman Ruhü**, İletişim Yayınları, İstanbul 2003

GOLOĞLU, Mahmut, **Devrimler ve Tepkileri 1924, 1924-1930**, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul 2007

İLHAN, Tekeli ve İLKİN, Selim, **Kadrocuları ve Kadro’yu Anlamak**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 2003

KARAOSMANOĞLU, Yakup Kadri, **Zoraki Diplomat**, İletişim Yayınları, İstanbul 1988

TUNCAY, Mete, **Türkiye’de Sol Akımlar-I**, BDS Yayınları, İstanbul 1992

TÖR, Vedat Nedim, **Yıllar Böyle Geçti, Milliyet Yayınları**, İstanbul 1976

YILDIZ Aytaç, **Üç Dönem Bir Aydın: Burhan Asaf Belge(1899-1967)**, İletişim Yayınları, İstanbul 2011.

22/07/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/burhan-asaf-belge-1899-1967/?pdf=6133> adresinden erişilmiştir